

วิจัยเรื่อง การพัฒนาวินัยในตนเองด้วยกิจกรรมการจัดเก็บของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย

ชื่อผู้วิจัย นางสาวศิริรัตน์ คำคำ

ปีที่ทำวิจัย 2562

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 เป็นหลักสูตรสถานศึกษา สถาบันพัฒนาเด็กปฐมวัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานตามจุดหมายหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ที่กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ครอบคลุม ชุมชน สังคม และประเทศชาติในอนาคต(กระทรวงศึกษาธิการ. 2560 : คำนำ)การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี บริบูรณ์ อย่างเป็นองค์รวม บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการตามวัยของเด็กแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์เกิดคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

จากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ได้ส่งเสริมพัฒนาการเด็กผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยโดยถือว่าการเล่นเป็นงานของเด็ก เด็กเรียนรู้จากการเรียนปนเล่น ผลจากการวิเคราะห์พัฒนาการและคุณลักษณะตามวัยของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 ในความรับผิดชอบ พบว่า ในแต่ละภาคเรียนที่ ของทุกปี การศึกษา เด็กส่วนมากมีคุณลักษณะตามวัยไม่สอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณลักษณะตามวัยด้านอารมณ์จิตใจเรื่องคุณธรรมและจิตใจที่ดีงาม ซึ่งสังเกตจากการเก็บของเล่น เด็กๆจะเก็บของเล่นไม่ถูกที่ บางคนเมื่อถึงเวลาเก็บจะเก็บของเล่นอย่างเชื่องช้า เก็บของเล่นมาปะปนกัน โยนของเล่นส่งเสียงดัง ทำให้ของเล่นชำรุดเสียหาย กล่าวโดยสรุปคือเด็กขาดวินัยในตนเอง

จากการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาคือยังขาดกระบวนการอบรมดูแลและการเลี้ยงดูที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็ก เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ สังคมของครอบครัว การไม่ตระหนักและเห็นความสำคัญของผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องตลอดจนการมีภารกิจรับผิดชอบมากเกินไปของครูผู้สอน เช่น เมื่อผู้ใหญ่ไม่มีเวลาอบรมเด็กและขาดการดูแลที่ถูกต้องวิธี เมื่อเด็กเล่นของเล่นเสร็จผู้ใหญ่จะคอยเก็บให้ ทำให้เด็กไม่เคยชินกับการเก็บของเล่นด้วยตนเอง เด็กบางคนมีความคับข้องใจ เพราะถูกบังคับมากเกินไปจึงมีพฤติกรรมเพื่อเรียกร้องความสนใจด้วยการขว้างปาของเล่น หยิบของเล่นที่โรงเรียนกลับไปเล่นที่บ้าน เด็กที่ซุกซนผิดปกติดังนั้นก็มักเป็นเด็กที่พ่อแม่รักมาก ตามใจและปกป้องมากเกินไปส่วนเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว มักจะเป็นเด็กที่พ่อแม่ไม่ต้องการเกลียดชังและทอดทิ้งให้อยู่คนเดียว บางทีก็ถูกลงโทษจากพ่อแม่ที่มีปัญหาทางอารมณ์ เด็กๆจึงขาดวินัยในตนเอง ครูจึงต้องพยายามหาทางแก้ไขด้วยวิธีการที่เป็นระบบและไม่เป็น

อันตรายต่อสุขภาพจิต เช่น การสร้างข้อตกลงร่วมกัน การให้คำชมเชย ให้รางวัล การให้คะแนนหรือหักคะแนน การให้ในสิ่งที่เด็กต้องการ ให้การยอมรับและเอาใจใส่

ในช่วงปีแรกของชีวิตเป็นช่วงที่มีความสำคัญที่สุดเป็นระยะที่เด็กสามารถพัฒนาด้านต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วจึงง่ายต่อการเรียนรู้และสามารถส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ดี ประสบการณ์ที่เด็กได้รับในวัยนี้จะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาชีวิตที่มีคุณภาพต่อไป

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าววินัยต้องสร้างตั้งแต่วัยเด็กเล็กๆ เพราะวัยเด็กเป็นวัยที่รับสิ่งต่างๆ ได้ง่าย หากปลูกฝังสิ่งที่ดี เช่น ความอดทน การรู้จักควบคุมตนเอง ความมีน้ำใจ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะแทรกซึมเข้าเป็นบุคลิกภาพที่ฝังแน่นในตัวเด็กจนเป็นผู้ใหญ่ บุคคลที่มีวินัยในตนเอง จะเป็นผู้ที่รู้จักกาลเทศะ มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา เคารพกติกา และแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะที่สังคมยอมรับทั้งต่อหน้าและรับหลัง ความมีวินัยตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลภายใต้บรรยากาศของความรัก ความอบอุ่นความชื่นชมยินดี และความรู้สึกลึกซึ้งอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาจริยธรรมต่อไป การฝึกให้เด็กมีวินัยในตนเองควรยึดหลักบางประการดังนี้

1. ทำให้พฤติกรรมคงทนได้แก่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่เด็กแสดงออกเป็นบางครั้ง ครูจะต้องกระตุ้นให้เด็กแสดงพฤติกรรมเช่นนั้นอีก เช่น เก็บของเล่น ได้ถูกที่ เก็บของเล่น ได้ทันตามเวลาที่กำหนด

2. สร้างพฤติกรรมให้เกิดขึ้น เป็นการสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมให้เกิดขึ้นกับเด็กเช่นช่วยเพื่อนเก็บของเล่น จัดเรียงของเล่นอย่างเรียบร้อย

3. ลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เป็นการลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมให้หายไปเช่น เด็กที่ชอบเก็บของเล่นด้วยการขว้างหรือโยนเสียดัง ปรับเปลี่ยนมาสร้างพฤติกรรมตรงกันข้ามโดยฝึกให้เก็บของเล่นอย่างถนุถนอมไม่เสียดัง

จากหลักการดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้พัฒนาพฤติกรรมหรือปรับพฤติกรรม(Behavior Modification)

การปรับพฤติกรรมเป็นเทคนิคที่ได้รับการพัฒนามาจากทฤษฎีการเรียนรู้ของสกินเนอร์ (Skinner) ในค.ศ. 1930 สกินเนอร์และคณะได้ศึกษาถึงวิธีการวางเงื่อนไขแบบแสดงอาการกระทำ (Operant Conditioning) และได้สรุปเป็นหลักการปรับพฤติกรรมของบุคคลว่า “พฤติกรรมของบุคคลอยู่ภายใต้เงื่อนไขของผลกรรมที่บุคคลได้รับแต่งตั้งจากอดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน” เงื่อนไขของผลกรรมดังกล่าวได้แก่เงื่อนไขของการให้แรงเสริม (Contingency of Reinforcement) และเงื่อนไขการลงโทษ (Contingency of Punishment) (สมพร สุทธิสนีย์, 2547 : 138)

การพัฒนาวินัยในตนเองสามารถดำเนินการได้หลายลักษณะ แต่สำหรับเด็กปฐมวัยแล้วควรใช้การให้แรงเสริมทางบวก ซึ่งเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากกว่า ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยในฐานะครูที่รับผิดชอบจึงได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าวิธีการฝึกวินัยในตนเองด้วยกิจกรรมการจัดเก็บของเล่น โดยส่งเสริมให้เด็กสร้างข้อตกลงร่วมกันให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติบ่อยๆโดยมีครูคอยเสริมแรง ด้วยการให้แรงเสริม

แลกเปลี่ยน(Token) แรงเสริมทางวาจา แรงเสริมที่เป็นกิริยาท่าทาง ทำให้เด็กมีวินัยในตนเอง มีความเต็มใจ และเป็นสุขที่เก็บของเล่นได้อย่างเรียบร้อยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีวินัยในตนเองด้วยกิจกรรมการจัดเก็บของเล่น

สมมุติฐานของการวิจัย

ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ช่วยให้ได้แนวทางการพัฒนาความมีวินัยในตนเองด้วยกิจกรรมการจัดเก็บของเล่นในระดับปฐมวัย เพื่อให้ครูและผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กที่มีความสนใจ นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเด็กได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ที่เป็นจริงของตนต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียน อายุระหว่าง 2-3 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ศูนย์พัฒนา เด็กเล็กบ้านแม่กาษา สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่กาษาจำนวน 26 คน

2. ระยะเวลาในการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โดยมีระยะเวลาในการทดลอง 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน ในแต่ละวันทำการทดลอง 1 ครั้ง ในกิจกรรมเสรี ครั้งละ 20 นาที

3. ตัวแปรในการวิจัย

ตัวแปรต้น คือ กิจกรรมการจัดเก็บของเล่น

ตัวแปรตาม คือ ความมีวินัยในตนเอง

นิยามคำศัพท์

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง นักเรียน อายุระหว่าง 2-3 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ศูนย์พัฒนา เด็กเล็กบ้านแม่กาษา สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่กาษาจำนวน 26 คน

2. วินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติตนให้เป็นไปตามข้อตกลงได้แก่

- 2.1 เก็บของเล่นอย่างทะนุถนอม
- 2.2 ไม่ส่งเสียงดังขณะเก็บของเล่น
- 2.3 ไม่แย่งกันเก็บของเล่น
- 2.4 เก็บของเล่นทุกครั้งโดยไม่ต้องเตือน
- 2.5 เก็บรวบรวมของเล่นได้อย่างครบถ้วน
- 2.6 จัดเก็บของเล่นเข้าชุดลงกล่อง/ตะกร้า ได้อย่างเรียบร้อย
- 2.7 จัดวางเรียงของเล่นใส่ตู้ได้ถูกต้องอย่างเรียบร้อย
- 2.8 ช่วยเหลือเพื่อนจัดเก็บของเล่น
- 2.9 ยิ้มแย้มแจ่มใสขณะเก็บของเล่น

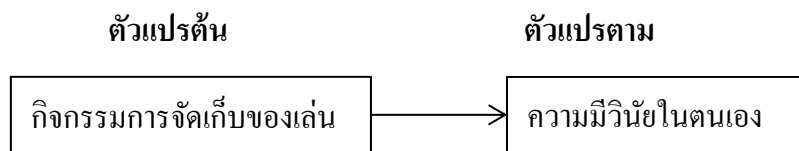
2.10 จัดเก็บของเล่นเสร็จเรียบร้อยตามเวลาที่กำหนด

3. กิจกรรมการจัดเก็บของเล่น หมายถึง วิธีการส่งเสริมให้เด็กจัดเก็บของเล่นได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ประกอบด้วย การเล่นนิทาน การแสดงบทบาทสมมุติ การทำสมุดเด็กดี โดยมีหลักการดังต่อไปนี้

3.1 สร้างข้อตกลงโดยใช้การเล่นนิทานและการแสดงบทบาทสมมุติ

3.2 ฝึกปฏิบัติโดยกระตุ้นเด็กที่มีพฤติกรรมพึงประสงค์ด้วยการให้แรงเสริมทางสังคมตามความเหมาะสมของสถานการณ์ เช่น ชมเชย พยักหน้า ยิ้ม โอบไหล่ และแรงเสริมแลกเปลี่ยนได้แก่การให้สติ๊กเกอร์รูปหัวใจ 1 ดวงเมื่อเด็กจัดเก็บของเล่นตามข้อตกลงได้ 6 ข้อขึ้นไปในแต่ละวันแล้วนำไปติดในสมุดเด็กดี เมื่อครบ 5 ดวงใน 1 สัปดาห์ สามารถนำไปแลกสติ๊กเกอร์รูปภาพที่เด็กๆชอบได้ รูป

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ครูมีความมั่นใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
2. เด็กสามารถจัดเก็บของเล่นได้ด้วยตนเองอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย
3. นำผลงานที่เด็กได้จัดทำ (สมุดเด็กดี) ไปใช้เป็นแบบอย่างในการพัฒนากิจกรรมสำหรับเด็กด้านอื่นๆ
4. ครูผู้สอนอื่นๆสามารถนำรูปแบบพัฒนาความมีวินัยในตนเองด้วยกิจกรรมการจัดเก็บของเล่น จากงานวิจัยนี้ไปใช้พัฒนาความมีวินัยในตนเองให้กับเด็กในความปกครองได้ด้วยตนเอง

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วินัยในตนเอง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเองจะได้กล่าวถึงรายละเอียดในด้านต่าง ๆ ดังนี้

วินัยเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับทุกคนในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม การมีวินัยเป็น สิ่งที่จะช่วยให้เด็กได้กระทำในสิ่งที่สังคมยอมรับโดยไม่มีใครมาบังคับ การฝึกวินัยจะเป็นการช่วยให้เด็กได้กระทำการต่าง ๆ โดยคำนึงถึงตนเองและผู้อื่นด้วย วินัยที่ควรปลูกฝังให้แก่เด็กนั้นควรจะเป็นวินัยในตนเองมากกว่าที่จะเป็นวินัยที่ตั้งอยู่บนรากฐานของการให้ปฏิบัติตามคำสั่ง ควรเป็นเรื่องของความเต็มใจมากกว่าการทำตามคำสั่งหรือเพราะการลงโทษ ภรณ์ คุรุรัตน์ (2537 : 6) ได้มีผู้กล่าวถึงความหมายของวินัยในตนเองไว้ดังนี้

จินดา น้าเจริญ (2540 : 8) ให้ความหมายของวินัยในตนเองว่า ความสามารถในการควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามโดยไม่ต้องใช้คำสั่งหรืออำนาจบังคับ

สุภัท ไหวหากิจ (2543 : 8) ให้ความหมายของวินัยในตนเอง หมายถึงความสามารถของบุคคลในการใช้ความคิดที่ได้จากการเรียนรู้ ควบคุมตนเองให้ประพฤติตนได้อย่างเหมาะสม เป็นการกระทำโดยสมัครใจ ไม่มีการบังคับ เกิดจากการตระหนักในคุณค่าของการปฏิบัติ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540 : 17) กล่าวว่าความมีวินัยหมายถึงคุณลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่ช่วยให้สามารถควบคุมตนเองและปฏิบัติตามระเบียบเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า วินัยในตนเองหมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมโดยสมัคร

การส่งเสริมวินัยในตนเอง

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542 : 64-65) กล่าวว่า การฝึกวินัยนั้นเป็นสิ่งจำเป็น เพราะวินัยมิได้หมายถึงการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระเบียบ ความเข้มงวดของการอยู่ร่วมกัน แต่วินัยหมายถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสุขสบายด้วยความเข้าใจมารยาทและเหตุผลอันดี เด็กจำเป็นต้องปลูกฝังความมีวินัย เนื่องจากการสร้างวินัยไม่ใช่การลงโทษ แต่การสร้างวินัยเกิดจากการสั่งสอนอย่างมีเหตุผล การเป็นตัวอย่างที่ดี ให้โอกาสเด็กปฏิบัติด้วยความสุขการสร้างวินัยเด็กที่ดีต้องเริ่มมาตั้งแต่แรกเกิด ด้วยการสนองตอบให้เด็กรู้สึกได้ในความรักจากพ่อแม่ ต่อมาเมื่อเด็กเริ่มโต การกำหนดวินัยในครอบครัว กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะให้เด็กทำต้องสอดคล้องกับอายุ อารมณ์และวุฒิภาวะของเด็ก แล้วเลือกพฤติกรรมที่ควรพัฒนาเด็ก ซึ่งในเด็กเล็กได้แก่ความมีระเบียบ การช่วยเหลือเพื่อน การเล่นแบบมีกติกา การเป็นสมาชิกของสังคมที่ดี สิ่งสำคัญในการฝึกวินัยเด็กนอกจากความรักและเหตุผลแล้ว สิ่งที่สำคัญคือการสอนให้เด็กรู้ขอบเขตของความประพฤติด้วยความตระหนักว่าอิสรภาพที่แท้จริงคืออิสรภาพที่มีขอบเขต ไม่ใช่การทำอะไรตามใจทุกคนต้องมีขอบเขตเพื่อการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นที่ดี สำหรับหลักของการสร้างวินัยให้กับเด็กนั้น มีดังต่อไปนี้

1. มีเจตคติที่ดีกับเด็ก การสอนวินัยต้องค่อยเป็นค่อยไป ใส่ใจและพยายามในการสร้างด้วยการใช้สัมพันธภาพที่ดีกับเด็ก ให้คำแนะนำชี้แจงถึงการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง ฝึกเด็กให้รู้จักการบังคับตนเองอย่างมีเหตุผล ให้กำลังใจเมื่อเด็กทำถูกต้องและชมเชย ใช้วิธีการชักจูงใจให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามกฏการบังคับ โดยคำนึงถึงความรู้สึกจิตใจของเด็ก และความสามารถของเด็กในการพัฒนาตามระดับอายุการสอนวินัยเด็ก

2. ให้อิสระแก่เด็กในการมีความคิดเป็นของตนเอง ด้วยการให้คำแนะนำปรึกษาเมื่อเด็กเล่นกับเพื่อน หรือมีปัญหาในการเล่น เด็กควรต้องรู้ว่าทำไมต้องมีวินัย พฤติกรรมที่ยอมรับได้และพฤติกรรมใดที่ผิดเมื่อผิดแล้วต้องแก้ไข เพราะหากเกิดซ้ำแล้วไปแก้ไขจะทำให้เด็กคับข้องใจ

3. สร้างให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมาย ด้วยการติดตาม ให้ข้อมูลป้อนกลับ ชี้แนะ ไม่ติหรือว่ากล่าวเด็กให้เสียใจ ไม่เปรียบเทียบเด็กกับผู้อื่นให้เด็กรู้สึกเป็นปมด้อย แต่ประเมินให้เด็กได้เห็นถึงการพัฒนาพฤติกรรมของตนและข้อควรต้องแก้ไข

4. ให้การยกย่องชมเชยในทันทีที่เด็กกระทำหรือปฏิบัติ อย่าพูดสิ่งที่ไกลเด็กไม่เข้าใจเช่น ทำดีไปเถอะโตขึ้นแล้วจะดีเอง เด็กไม่ทราบหรือคำยกเด็กจะไม่เข้าใจ เช่น คนดีเป็นคนเก่ง เป็นต้น ในขณะที่ฝึกเด็ก เด็กอาจจะดีธรรมาบ้าง เอาแต่ใจตนเองบ้าง ต้องให้อภัยอย่าเอาแต่ใจ

5. การฝึกวินัยต้องทำสม่ำเสมอ เราไม่สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กได้ทันทีทันใดต้องฝึกซ้ำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เด็กซึมซับเป็นนิสัย เมื่อผิดต้องลงโทษทันทีเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง ถ้าเด็กทำดีต้องชมเชย (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2542 : 80-81)

สรุปได้ว่า การส่งเสริมให้เด็กมีวินัยในตนเองนั้นควรเริ่มตั้งแต่ปฐมวัย และใช้วิธีจริงจังมากกว่าการบังคับ ควรปลูกฝังเด็กให้เกิดวินัยในตนเองโดยตั้งอยู่บนรากฐานของการใช้เหตุผลและการให้ความรัก การฝึกวินัยควรกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไปและต้องสม่ำเสมอควรฝึกจนเป็นนิสัย หรือให้เกิดความเคยชินมีการชมเชยให้กำลังใจเมื่อเด็กประพฤติดี

วินัยกับการเก็บของเล่น

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542 : 88-96) กล่าวถึงการฝึกวินัยกับการเก็บของเล่นไว้ว่าการฝึกระเบียบวินัยจำเป็นต้องทำในทันที และสร้างเสริมให้เป็นกิจนิสัย ลูกคนต้องฝึกต้องสอน เด็กเรียนรู้ได้จากการเห็นการเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นก็จริง แต่จะมีจุดบอดตรงที่เขาต้องการคำชี้แนะ ดังนั้นพ่อแม่ต้องสอนถ้าต้องการให้เด็กมีวินัย วิธีสอนต้องไม่เคร่งเครียดควรเป็นการเตือน การชี้แนะ และย้ำให้เห็นถึงการกระทำที่ถูกต้องแบบผ่อนคลายเป็นมาก อีกประการหนึ่ง พ่อแม่ต้องใช้คำพูดในการสอนที่เป็นรูปธรรม ทำให้ลูกมองเห็นได้ชัด ไม่ใช่คำว่า “อย่า” ตัวอย่างเช่น เมื่อลูกเล่นของเล่นเสร็จแล้ว พ่อแม่ต้องถามลูกว่า “เลิกเล่นแล้วใช่ไหม” เมื่อลูกตอบว่า “ใช่” ให้พ่อแม่บอกลูกว่า “ช่วยกันเก็บของให้เรียบร้อย จะได้มีของเล่นที่ดีเก็บไว้เล่นได้สบาย ๆ” แล้วเก็บของให้ลูกดูพร้อมชวนให้ลูกช่วยเก็บ เมื่อเด็กเห็นแบบและเข้าใจเหตุผล เด็กจะเห็นประโยชน์ของการเก็บ แล้วเด็กจะเก็บของทุกครั้ง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิลาศลักษณ์ ชั่ววัลลี (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของรางวัลภายนอกและการรับรู้ความสามารถของตนที่มีต่อแรงจูงใจภายในของนักเรียนซึ่งมีวัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจภายในในการเล่นเกมนของกลุ่มที่ได้รับรางวัลจากภายนอกเป็นเงิน กลุ่มที่ได้รับข้อมูลย้อนกลับทางบวก และกลุ่มควบคุม แต่ละกลุ่มก่อนและหลังการทดลอง
2. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการให้รางวัลภายนอกกับระดับการรับรู้ความสามารถของตน ในเรื่องแรงจูงใจภายในในการเล่นเกมน
3. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจภายในหลังการทดลอง ของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับรางวัลภายนอกเป็นเงิน กลุ่มที่ได้รับข้อมูลย้อนกลับทางบวก และกลุ่มควบคุม
4. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจภายในหลังการทดลองของกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการรับรู้ความสามารถของตนแตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่กำลังศึกษาในภาคต้นปีการศึกษา 2541 โรงเรียนวัดศรีบุญเรือง ซึ่งเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำนวน 154 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. เกมวิศกรน้อย
2. แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนในการเล่นเกมวิศกรน้อย
3. แบบสอบถามแรงจูงใจภายในในการเล่นเกมวิศกรน้อย
4. แบบสอบถามจำนวนเกมที่เล่นเสร็จ
5. แบบสังเกตพฤติกรรมการเล่นเกม

ผลการวิจัยพบว่า ราชวไลยานอกที่ให้ไม่ได้ทำลายแรงจูงใจที่ได้รับข้อมูลป้อนกลับ และกลุ่มควบคุมหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน แต่พบว่านักเรียนที่รับรู้ความสามารถของตนในการเล่นเกมนสูง มีความสนุกในการเล่นมากกว่านักเรียนที่รับรู้ความสามารถของตนต่ำ และพบว่านักเรียนที่ได้รับข้อมูลป้อนกลับมีพฤติกรรมเอาใจใส่ในเกมที่ตนเล่นมากกว่านักเรียนที่รับรู้ความสามารถของตนต่ำและพบว่านักเรียนที่ได้รับข้อมูลป้อนกลับมีพฤติกรรมเอาใจใส่ในเกมที่ตนเล่นมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

สุภักดิ์ ไหวหากิจ (2543) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการกิจกรรมการเล่นนิทาน คติสอนธรรม และการเล่นเกมแบบร่วมมือ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุระหว่าง 5 – 6 ปี จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นนิทานคติสอนธรรมมีการรับรู้วินัยในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นแบบร่วมมือแต่ไม่แตกต่างกัน

จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า วินัยในตนเองเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัยสามารถที่จะสอนและปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวเด็กได้ ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องกับผู้เด็กจึงควรได้ตระหนักถึงการคิดหาวิธีโดยเฉพาะการให้แรงเสริม เพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเองซึ่งเป็นการวางรากฐานที่ดีต่อไปในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียน อายุระหว่าง 2-3 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านแม่ภาษา สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ภาษาจำนวน 26 คน

ระยะเวลาในการทดลอง มีระยะเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน ในแต่ละวันทำการทดลองครั้งละ 20 นาที ช่วงกิจกรรมเสรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่กิจกรรมการจัดเก็บของเล่น และเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองขณะจัดเก็บของเล่น โดยมีขบวนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์คุณลักษณะตามวัย พบว่า เด็กในความรับผิดชอบยังขาดวินัยในตนเองซึ่งเป็นคุณลักษณะตามวัยที่จำเป็นในด้านคุณธรรมจริยธรรม เรื่อง การจัดเก็บของเล่น

2. ศึกษาและวิเคราะห์ผู้เรียนที่ขาดคุณลักษณะตามวัย ดังกล่าว

3. ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะตามวัยด้านคุณธรรมจริยธรรม เรื่องการจัดเก็บของเล่น พบว่า เป็นคุณลักษณะตามวัยในพัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจ

4. ศึกษาแนวทางวิธีแก้ไขปัญหาและกิจกรรมที่จะนำมาใช้ในการปรับปรุงประสิทธิภาพการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการ พบว่า กิจกรรมการจัดเก็บของเล่นเป็นวิธีการที่จะช่วยให้เด็กมีคุณลักษณะตามวัยตามที่หลักสูตรต้องการ

5. ศึกษา วางแผน ออกแบบกิจกรรมและ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

6. ดำเนินการจัดทำตามที่วางแผนไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ขณะจัดเก็บของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรซึ่งเป็นเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 1 นักเรียน อายุระหว่าง 2-3 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ศูนย์พัฒนา เด็กเล็กบ้านแม่ภาษา สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ภาษาจำนวน 26 คน

2. สังเกตพฤติกรรมตามรายการเครื่องมือวิจัยด้วยการประเมินให้คะแนนพฤติกรรม ตั้งแต่ระดับ ไม่แสดงพฤติกรรม แสดงพฤติกรรมโดยมีผู้แนะนำ (เพื่อน , ครู) และแสดงพฤติกรรมด้วยตนเอง ทั้งนี้มีการให้ค่าคะแนนพฤติกรรมตั้งแต่ 0 1 2 ตามลำดับ

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ค่าเฉลี่ยร้อยละ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้รวมคะแนนผลการปฏิบัติกิจกรรมด้วยแบบสังเกตพฤติกรรมเด็กเป็นรายบุคคล ที่แสดงพฤติกรรมและวัดได้ในแต่ละวัน

2. รวมคะแนนจากแบบสังเกตพฤติกรรมของเด็กแต่ละคนในแต่ละวันให้ครบ 1 สัปดาห์

3. หาค่าคะแนนรวมจากแบบสังเกตพฤติกรรมของเด็กแต่ละคนในแต่ละสัปดาห์ จนครบ 4 สัปดาห์

4. แสดงค่าคะแนนจากการปฏิบัติกิจกรรมการจัดเก็บของเล่นใน 4 สัปดาห์ ไว้ในตารางเดียวกัน เพื่อให้เห็นความก้าวหน้าของคะแนนพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากการทำให้เด็กมีวินัยในตนเองด้วยกิจกรรมการจัดเก็บของเล่น

ผลการดำเนินการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาวินัยในตนเองด้วยกิจกรรมการจัดเก็บของเล่น ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรม และประเมินค่าคะแนนจากพฤติกรรมจำนวน 4 สัปดาห์ มีรายการประเมิน 10 รายการ ดังนี้

1. เก็บของเล่นอย่างทะนุถนอม

2. ไม่ส่งเสียงดังขณะเก็บของเล่น

3. ไม่แย่งกันเก็บของเล่น
4. เก็บของเล่นทุกครั้งโดยไม่ต้องเตือน
5. เก็บรวบรวมของเล่นได้อย่างครบถ้วน
6. จัดเก็บของเล่นเข้าชุดลงกล่อง/ตะกร้า ได้อย่างเรียบร้อย
7. จัดวางเรียงของเล่นใส่ตู้ได้ถูกต้องอย่างเรียบร้อย
8. ช่วยเหลือเพื่อนจัดเก็บของเล่น
9. ยืมยืมแจ่มใสขณะเก็บของเล่น
10. เก็บของเล่นเสร็จเรียบร้อยตามเวลาที่กำหนด

โดยมีคะแนนเต็มรายการละ 2 คะแนน ดังนั้นเด็กจะมีคะแนนสำหรับการปฏิบัติ 10 รายการต่อวัน มีคะแนนเต็ม 20 คะแนน

เมื่อเด็กปฏิบัติกิจกรรมครบใน 1 สัปดาห์ หรือปฏิบัติกิจกรรมครบ 5 วัน คะแนนรวมจึงเป็น สัปดาห์ละ 100 คะแนน ผู้วิจัยจึงนำคะแนนในแต่ละสัปดาห์ของเด็กทุกคน มาแสดงเป็นคะแนนรวม จำนวน 4 สัปดาห์ ดังนี้

ตาราง แสดงค่าคะแนนจากการปฏิบัติกิจกรรมการจัดเก็บของเล่นใน 4 สัปดาห์

เลขที่	คะแนนรวมเต็ม 100 คะแนน			
	สัปดาห์ที่ 1	สัปดาห์ที่ 2	สัปดาห์ที่ 3	สัปดาห์ที่ 4
1	52	63	72	77
2	55	73	78	81
3	45	56	70	87
4	48	68	71	73
5	56	67	86	86
6	62	79	88	92
7	60	76	92	94
8	54	58	64	77
9	68	76	86	86
10	72	88	92	92
11	47	61	72	95
12	61	78	78	82
13	66	68	76	76
14	53	65	75	85
15	65	78	80	92
16	64	82	95	98
17	74	88	96	96
18	71	83	89	96
19	76	89	90	94
20	46	58	74	76
21	53	67	78	82
22	58	75	75	76
23	64	82	95	98
24	74	88	96	96
25	71	83	89	96
26	76	89	90	94
รวม	1306	1596	1777	1893
คะแนนเฉลี่ย(ร้อยละ)	59.36	72.55	80.77	86.05

สรุปผลการวิจัย

จากตารางแสดงค่าคะแนนการปฏิบัติกิจกรรมการจัดเก็บของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยใน 4 สัปดาห์ เป็นการเก็บคะแนนจากกลุ่มประชากร 26 คน ที่เป็นเด็กปฐมวัยในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านแม่กาษา สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่กาษา มีรายการประเมิน 10 รายการคือ 1.เก็บของเล่นอย่างทะนุถนอม 2.ไม่ส่งเสียงดังขณะเก็บของเล่น 3.ไม่แย่งกันเก็บของเล่น 4.เก็บของเล่นทุกครั้งโดยไม่ต้องเตือน 5.เก็บรวบรวมของเล่นได้อย่างครบถ้วน 6.จัดเก็บของเล่นเข้าชุดลงกล่อง/ตะกร้า ได้อย่างเรียบร้อย 7.จัดวางเรียงของเล่นใส่ตู้ได้ถูกต้องอย่างเรียบร้อย 8.ช่วยเหลือเพื่อนจัดเก็บของเล่น 9.ยิ้มแย้มแจ่มใสขณะเก็บของเล่น 10.เก็บของเล่นเสร็จเรียบร้อยตามเวลาที่กำหนด

เด็กมีคะแนนจากผลการปฏิบัติกิจกรรมการจัดเก็บของเล่นรายสัปดาห์ ตลอด 4 สัปดาห์ มีค่าร้อยละแสดงความก้าวหน้าจาก 59.36 , 72.55 , 80.77 และ 86.05 ตามลำดับ

ข้อคิดที่ได้จากการวิจัย

จากประสบการณ์ด้านการสอน และประสบการณ์ที่ได้รับจากการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาวินัยในตนเองสำหรับเด็กปฐมวัยครั้งนี้สามารถนำมาสรุปเป็นข้อเสนอแนะดังนี้

1. ก่อนนำไปใช้ครูผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตร แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ตลอดจนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวินัยในตนเอง ให้เข้าใจอย่างชัดเจนเพื่อประยุกต์แนวคิด หลักการ และและทฤษฎี มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. การดำเนินการพัฒนาความมีวินัยในตนเองมักถูกมองว่าเป็นเรื่องยากและเป็นนามธรรม แต่ความเป็นจริงแล้ว สามารถส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้ในเด็กทุกวัยเพียงแต่ต้องมีวิธีการและกระบวนการที่เหมาะสมและต่อเนื่อง ประเด็นสำคัญที่ต้องคอยเป็นคอยไป

3. ก่อนดำเนินการต้องเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ มาเป็นอย่างดี เพราะเด็กมีช่วงความสนใจสั้น ต้องจัดกิจกรรม โดยเฉพาะการเล่นให้เด็กมีความประทับใจ จะเป็นการสร้างแรงจูงใจได้เป็นอย่างดี

4. การกำหนดเวลา ในการปฏิบัติกิจกรรมเด็กจะยังดูเวลาไม่เป็นแต่เด็กสามารถจำตัวเลขได้ เมื่อครูผู้สอนกำหนดเวลาในการจัดเก็บของเล่น 10 นาที

5. เลือกวิธีการหรือสื่อที่จะนำมาจัดทำหรือพัฒนาโดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับความพร้อม วุฒิภาวะ ความต้องการ ความถนัด และความสนใจของเด็กในแต่ละช่วงอายุ

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาทำการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยเสนอว่าควรทำการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กปฐมวัยในด้านอื่นๆ อีก นอกเหนือจากการพัฒนาความมีวินัยในตนเอง นอกจากนี้การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กปฐมวัยควรดำเนินการกับกลุ่มประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างอื่นที่มีลักษณะเฉพาะต่อไป

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา. 2560.

กุลยา ตันติผลาชีวะ. คู่มือการเลี้ยงดูวัยอนุบาลให้เก่งฉลาดเป็นคนดีมีคุณภาพ. กรุงเทพฯ : อานสนุก. 2547.

จินดา น้ำเจริญ. การศึกษาความมีวินัยในตนเองด้านสิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมลักษณะนิสัยแบบวางแผนปฏิบัติ ทบทวน. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2540. (เอกสารอัดสำเนา)

นิตยา กชภักดี. ขั้นตอนการพัฒนาของเด็กปฐมวัยตั้งแต่ปฏิสนธิถึง5ปี. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว. 2543.

ภรณ์ คุรุรัตน์. “เด็กปฐมวัยในท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง,” วารสารการศึกษาปฐมวัย. (มกราคม 2540) : 13-45.

ราณี ทองสวัสดิ์. “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็ก3-6 ขวบ”. วารสารการศึกษาปฐมวัย. (2542)

วาโร เพ็งสวัสดิ์. การวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น. 2544.

วิลาศลักษณ์ ชวัลลภ. ผลของรางวัลภายนอกและการรับรู้ความสามารถของคนที่ต่อแรงจูงใจภายในของนักเรียน.มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. 2542.